

Castelul de Apă

Supliment de cultură al ziarului
Actualitatea Gorjului
editat săptămânal de revista
Lumea Gorjanească

Nr. 8, Anul I, sâmbătă 3 august 2002, 4 pagini

O dinastie gorjanească

Rătăcind prin lumea gorjanească de ieri și de azi, nu se poate să nu încerci sentimentul trecerii și peste praguri - adevărate melancolii ale culmilor - care, sfidând cursul primar al deslușirii vieții, încearcă să adauge împrejurărilor cotidiene un anume fast descoperirii virtuților ce singurizează și la noi marile familii. Smulse din contextul înfățișând până la amănunt peisajul "mioritic" al Gorjului, personaje de excelență au confirmat în timp, reabilitând cu discreție vechi păcate ale prea păguboasei noastre inteligențe. Ca într-o îmbrățișare consumată în absolut, Dumnezeu a aranjat astfel ca marile spirite să se întâlnească și să viețuiască și pe aceste locuri, pe care ni le asumăm dintotdeauna cu nostalgie și cu mirare. De mult de tot, se povestește frumos cum că Ion, după naștere din satul Godinești, a fost să se întâlnească prin viață cu mai tânărul Costache din Hobița Peștișanilor, cel care mai târziu îi va povesti în scrisori trimise cu poșta de Paris despre traiul lui săvârșit prin lumea albă. Și ca să-i păstreze amintirea și buna credință, Costache l-a desenat frumos pe Ion, înveșnicindu-l pentru totdeauna în lut ca într-o fotografie care așteaptă și astăzi în liniștea muzeului din marele palat.

Și lui Ion, după ce l-a văzut mare și inginer pe mezinul Gogu Ciobanu pe care l-a avut în primă îngrijire de frate, după ce a ajuns a fi domnul negustor Ion Georgescu Gorjan și după ce s-a împreunat pe viață cu doamna lui Stanca, tot Dumnezeu - într-o veșnică și duhovnică mirare - i-a dăruit doi băieți, pe Ștefan și pe George, care-au omenit peste ani neamul Gorjanilor.

Ștefan, inginerul școlit în Universitățile tehnice europene și umblat cu folos prin bibliotecile și marile muzee ale lumii, a fost cel care a păstrat prețuirea și admirația autentică față de cel ce a ajuns a fi prin viață și opera lui Constantin Brâncuși. Apoi s-a întâmplat fericit ca două mari doamne, Aretia Tătărescu și Milița Petrașcu, să reușească să-l aducă acasă pe sculptorul Constantin Brâncuși și să-i ofere de lucru ridicarea unui Monument. Sculptorul Constantin Brâncuși și-a luat de ajutor pentru lucrarea Monumentului pe fiul prietenului lui de tinerețe, pe tânărul de mare performanță tehnică, inginerul Ștefan Georgescu Gorjan. Împreună au ridicat Monumentul ajuns peste timp Coloana unui oraș cu fală în cultura lumii.

Până târziu, până la capătul unei vieți în totalitate dăruită muncii, dar pândită nu de puține ori și de grele și triste încercări care-au lăsat urme, inginerul Ștefan Georgescu Gorjan a fost cel care a vegheat cu îngrijire pentru ca Monumentul - Coloană să existe mereu așa cum l-a gândit și l-a zămislit demult împreună cu sculptorul Constantin Brâncuși.

A fost greu și nu fără multe necazuri. După care s-a întâmplat ceea ce nu și-ar fi închipuit nimeni. S-a făcut în așa fel ca Monumentul să nu mai existe un timp. După o vreme: tulburare și încă neelucidată nici măcar juridic vorbind, Dumnezeu și-a întors iar fața spre orașul lui Brâncuși. Acum e bine. Dar ca să fie așa, fiica inginerului, d-na Sorana Georgescu Gorjan a fost, împreună cu mulți alți susținători întru Brâncuși, cea care a păstrat în continuare rânduiala și rostul familiei. Felul în care a gestionat arhiva Coloanei, demersul publicistic și cărțile deja publicate, au convins pe toată lumea că d-na Sorana a fost hărăzită să-și poarte "vertical" ursita. Iar patosul neamului Gorjanilor e astăzi împlinit cu lumea și printr-un dialog purtat cu adresa înscrisă pe ecranele ultimilor computere de Mihai, nepotul inginerului și fiul d-nei Sorana.

Ion, Ștefan, Sorana, Mihai - nume care legitimează munca actele prin care va dăinui în timp încă o dinastie gorjanească.

Vasile VASIESCU

LIBRĂRIA ȘI INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE
"NICU D. MILOSESCU"
TG-JIU - CASA FONDATĂ ÎN ANUL 1890 - TG-JIU
MENȚIUNE ONORABILĂ EXPOZIȚIA INTERNAȚIONALĂ DIN PARIS 1905
MEDALIE DE ALB EXPOZIȚIA GENERALĂ ROMÂNĂ BUCUREȘTI 1906 EXPOZIȚIA AGRARĂ 1904
HONOR CONCOUR
HONOR CONCOUR

Tg-Jiu 8 Mart 1932

Stimate domnule Inginer,
Va trimit ac o situație a contului de pe
unze parte mult ca până joi să-mi faceți rost de
4000 lei, de care am mare nevoie. Treburile merg
mizerabil de prost, aproape că nici lefurile lucrătorilor nu le mai pot
scoate, necum să mai pot face și pentru plățile celelalte.
Vi mă rog a-mi comunica dacă va
trimite și restul de volume ce mai sunt la noi.
Nădăjduiesc că-mi veți satisface ce-
rerea, pentru care vă mulțumesc
anticipat.

8 martie 1932
Stimate Domnule Inginer,
Vă trimit aici o situație a contului
Dv. și v-aș ruga foarte mult ca până
joi să-mi faceți rost de 4000 lei de
cari am mare nevoie. Treburile merg
mizerabil de prost, aproape că nici
lefurile lucrătorilor nu le mai pot
scoate, necum să mai pot face și
pentru plățile celelalte.
Vă mai rog a-mi comunica dacă vă
trimite și restul de volume ce mai sunt
la noi.
Nădăjduiesc că-mi veți satisface ce-
rerea, pentru care vă mulțumesc
anticipat.

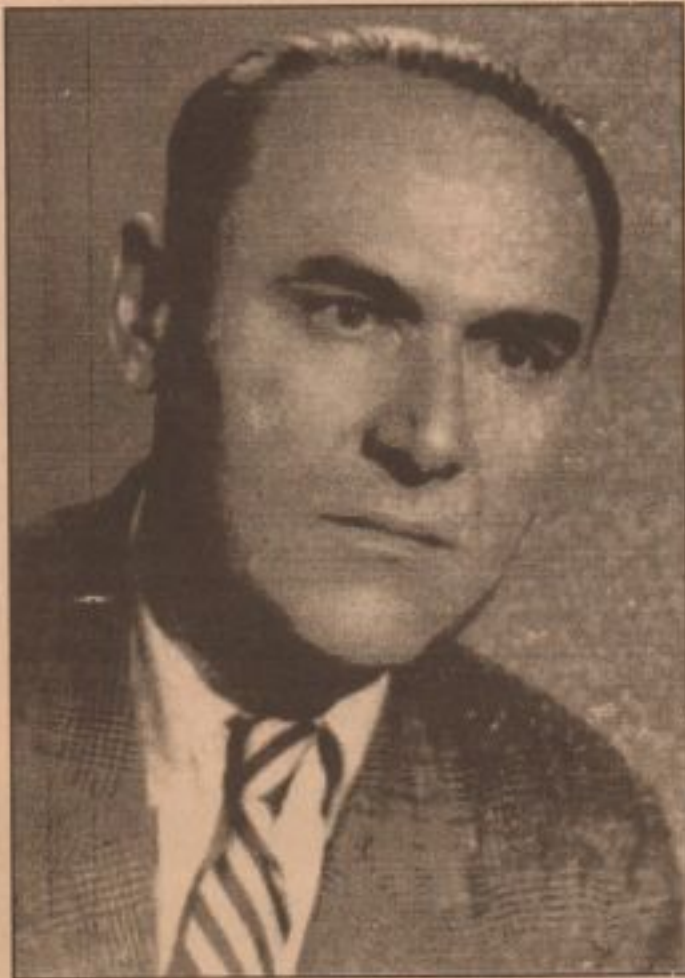
ss/indescifrabil

PRINCIPII
ELECTROTEHNICĂ
DE
ȘTEFAN GEORGESCU-GORJAN
1932

Un inginer în slujba Artei

Se spune că, înainte de a veni pe lume, sufletul copilului își alege viitorii părinți. Eu nu pot decât să-i mulțumesc Celui de Sus pentru minunații mei părinți, Voichița și Ștefan, cărora le închin această carte. Editura Fundației "Constantin Brâncuși" m-a îndemnat să scriu o monografie despre tatăl meu, inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan, constructorul "Coloanei Infinite" de la Târgu-Jiu. Voi repeta vorbele scrise cândva de marele Brâncuși Miliței Petrașcu: "mulțumesc pentru privilegiul ce vrea să-mi dea" căci "propunerea nu putea să cadă mai bine". (Sorana Georgescu-Gorjan)

Mi s-a pus de multe ori întrebarea: "De ce oare l-a ales Constantin Brâncuși tocmai pe inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan să-l secondeze în realizarea Coloanei Infinite monumentale?". Am căutat și eu un răspuns, cercetând cu multă atenție arhiva inginerului Gorjan, tatăl meu, și încercând să-mi amintesc cât mai multe din cele aflate alături de el. Și pot spune acum că alegerea nu a fost deloc întâmplătoare.

Soarta a făcut ca drumul în viață al artistului să se încrucișeze în anii tinereții cu cel al lui Ion Georgescu-Gorjan, viitorul tată al lui Ștefan. S-au cunoscut la Craiova, unde poposiseră amândoi, mânați de dorul după o viață mai bună.

Rămas orfan de tată, Constantin Brâncuși plecase din Hobița natală în 1887, la 11 ani, și, după ce ucenicise la o boiangerie din Târgu-Jiu, la un han din Slatina și la un restaurant de lângă gara Craiovei, ajunsese la începutul anilor 1890 băiat de prăvălie la bodega-băcănie Zamfirescu, pe o arteră principală a cetății Bâniei, strada Madona Duda nr 19. La nr 23 se găsea Marele Magazin de Manufactură și Mărunțișuri "La Steaua Colorată" al lui Ghiță Ionescu, unde prim-vanzător era Ion Georgescu-Gorjan, mai vârstnic cu șapte ani decât Brâncuși. Ion plecase la 10 ani din satul Godinești din Gorj, după ce și pierduse ambii părinți în interval de câteva luni. La Craiova intrașe ucenic la o cojocărie, apoi ucenic-vanzător la magazinul lui Ghiță Ionescu, urcând apoi toate treptele accesibile. Învățase carte fără a fi frecventat nici o zi vreo școală și știa să citească, să scrie și să socotească. Prețuia învățătura mai presus de orice, deși nu avusese parte de ea, și și adusese de la țară mezinul să-l dea la carte. L-a ținut pe cheltuiala lui la liceu și apoi la facultate, în Germania. La majorat, Ion își schimbase numele de Ciobanu în patronimul Georgescu-Gorjan, adică fiul lui Gheorghe din Gorj. Mezinul, Gogu, și-a păstrat însă numele de Ciobanu.

Ion i-a fost bun sfătuitor și sprijin și lui Costache Brâncuși, pe care l-a luat să locuiască în aceeași cameră cu Gogu, în casa de pe strada C.A. Rosetti nr 14 a lui Ghiță Ionescu, unde i se repartizaseră două încăperi.

Ion Georgescu-Gorjan, ca și patronul lui Brâncuși, Ioan Zamfirescu, precum și Ghiță Ionescu și Costică Grecescu, prierul, au intuit talentul neobișnuit al tânărului Costache, cu deosebire după ce acesta a făcut o vioră cunoscută sunet încântător, folosind lemnul lădițelor de citrice. L-au sfătuit să se lase de negustorie și l-au ajutat să se înscrie la Școala de Arte și Meserii din Craiova și

apoi la Școala de Belle Arte din București.

Lui Ion, Costache îi spunea "nașule" și-i arăta respect și încredere. În timpul anilor de facultate Ion a fost procuristul său, alături de Costică Grecescu. La terminarea studiilor, în 1902, Brâncuși a efectuat serviciul militar la Regimentul 32 Rovine din Craiova, ca "tânăr cu termen redus", nebeneficiind de încalzarmare. Ion i-a oferit din nou găzduire, de această dată în locuința de la etajul magazinului "La Steaua Colorată". În semn de recunoștință, proaspătul absolvent de belle-arte i-a făcut lui Ion un frumos bust din gips, dovedindu-și cu prisosință arta de portretist. Perfecta asemănare cu modelul o demonstrează o fotografie a acestuia din acel an. Bizuindu-se pe relațiilor tatălui său, Ștefan va consemna: *Sedintele durau destul de mult și cereau o bună doză de răbdare din partea modelului. Sculptorul, ghiduş și vesel, întreținea cu tata conversații, ca să i se pară acestuia timpul mai scurt.*

- "Nașule, stai cuminte, să te măsoar".

Și Brâncuși îi lua cu compasul măsurile frunții, arcadelor sprâncenelor, nasului, proeminențelor bărbiei, dimensiuni care se întipăreau apoi în tușeuri generoase în argila pe care degetele-i dibace o modelau cu siguranța talentului și a meseriei bine învățate.

În 1904, Brâncuși a plecat din țară spre Paris. În același an, fratele lui Ion, Gheorghe Ciobanu, și-a terminat studiile de inginer la Freiberg, în Germania. În toamna lui 1904, Ion va putea să-și interneze în sfârșit un cămin, căsătorindu-se cu tânăra Stanca Herța, dintr-o familie de ardeleni de la Săliște, stabiliți în Râmnicu Vâlcea. Petre Herța, tatăl soției, meseriaș cu carte, posesorul unei tăbăcării primitive, murise în 1902, lăsând în urmă o văduvă cu șapte copii. Tăbăcăria rămăsese în paragină, întrucât nici unul dintre fii nu s-a dedicat acelei munci Băieții au făcut studii de gimnaziu, unii de liceu sau chiar universitare. Cele trei fete au absolvit cu succes doar clasele primare. Stanca vorbea cu mândrie despre misterioasa operație a "răsturnării fracțiilor". Avea un dar înăscut de povestitoare și un deosebit simț al umorului. Mult mai tânără decât soțul ei, avea să-și dedice întreaga viață copiilor.

La 1 septembrie 1905, un tată, mândru nevoie mare, înregistra la Oficiul Stării Civile al Primăriei Municipiului Craiova apariția primei sale odrasle:

Act de nașterea copilului Ștefan-Ioan de religie creștină, de naționalitate română, de sex masculin, născut la 29 august ora 7 seara în orașul Craiova la casa părinților săi nr 23 din strada și suburbia Madona Duda, fiu al Dnului Ion Georgescu-Gorjan de ani 36, comerciant, și al Dnei Stanca Georgescu-Gorjan de ani 20, menajeră, domiciliată în Craiova, după declarația făcută ile tatăl care ne-a înfățișat copilul. Întâial martor, domnul Ioan Zamfirescu de ani 41, al doilea martor domnul Costache Iliescu de ani 46, ambii comercianți, domiciliți în Craiova, care au subscris acest act după ce li s-au citit împreună cu noi și cu declarantul, constatând după lege de noi, Alexandru Perieșteanu, ofițer al Stării Civile.

Pe lângă prenumele nașului - Ștefan Constantinescu - , copilul urma să poarte și numele de Ioan, căci venise pe lume în zi de mare praznic, însemnată cu roșu în calendarul ortodox, "Tăierea cinstului Cap al Sfântului, slăvitului Proroc, Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan". După 1 aprilie 1919, când și în Oltenia se va introduce calendarul gregorian - stilul nou -, Ștefan nu-și va mai serba ziua de naștere la 29 august, ci la 11 septembrie.

Pruncul a văzut lumina zilei în casa în care, cu trei ani în urmă, tatăl său îl găzduise pe Brâncuși, iar acesta îi modelase bustul. Unul din martorii trecuți în actul de naștere al lui Ștefan este chiar fostul patron al lui Brâncuși, "Ioan Zamfirescu de ani 41, comerciant", bun prieten cu Ion Georgescu-Gorjan.

Micul Ștefan va asculta cu neșă istorisirile despre năzdrăvanul Costache, relatate de tatăl său. Prima operă de artă pe care îi vor cădea ochii va fi chiar bustul făcut de Brâncuși lui Ion, aflat la loc de cinste în casa familiei. În lucrarea din gips va regăsi aidoma ochii luminoși ai tatălui, mustața în furculiță, vârtejul de păr de pe creștet. Din copilărie își va aminti și de minunatele cărți poștale ilustrate, trimise de sculptor "nașului" și semnate "Costache".

În 1907 în familia Georgescu-Gorjan se va mai naște un fiu, Jenică, mort în fragedă pruncie. Tânăra mamă a suferit cumplit. Pe

cel de al treilea născut, George-Paraschiv, alintat Georgică, îl va ocroti cu mare grijă. Fratele cel mare, Ștefan, va fi, la rândul-i protectorul mezinului în tot timpul vieții.

În perioada 1908-1910, familia a locuit la Cămpina, unde Gheorghe Ciobanu, ajuns inginer la "Steaua Română", își convinsese fratele să conducă un mic magazin de articole tehnice. Revenind la Craiova, Ion se angajează casier la "Banca Țării", o mică întreprindere particulară. Talentul înăscut pentru aritmetică îl ajută să se descurce și ca "funcționar".

La începutul anului 1914, Ion devine proprietar de casă cu grădina, pe strada Sofia Caneciu nr 6 (ulterior numele străzii se va schimba în "Olga Bancic", apoi în "Lupeni"). Ori de câte ori Brâncuși a poposit în Cetatea Bâniei, a fost oaspete drag și în casa prietenului Ion. Ștefan își va aminti vag de vizita artistului din 1914, dar cea din 1922 i se va întipări viu în memorie. Peste ani va relata:

Am fost impresionat de simplitatea și modestia aceluia om, celebru încă de pe atunci, și care în ochii noștri, după povestirile tatei, lăsa proporții de mit. Ne-am simțit foarte în largul nostru în tovărășia omului blând, liniștit, care ne povestea la masă întâmplări ciudate și hazlii din viața lui atât de agitată, atât de neobișnuită, în comparație cu obiceiurile prozaice ale provinciei Craiova.

Celălalt fiu al lui Ion, Georgică, povestea și el:

Brâncuși a venit la noi și a stat câteva zile. M-a impresionat profund figura lui luminoasă, înconjurată de o barbă mare, puțin sură, privirea pătrunzătoare. Îmi amintesc că îmi mângâia capul ners și mă imbia să-l întreb ce mă interesa pe mine. Eram pasionat de calea ferată, astfel încât întrebarea mea a fost "Cum merg trenurile în Franța?"

George își amintea că Brâncuși i-a povestit despre organizarea căilor ferate în Franța și despre gările Parisului. Preciza că pe artist l-a impresionat grădina lui Ion, cu legume, pomi fructiferi și viță de vie, precum și sistemul de irigare cu șanțuri, imaginat de acesta. Peste ani, mezinul va mărturisii că el ciobise mustățile răscuite ale bustului, cu care-i plăcea să se joace.

Soția lui Ion, Stanca, cum dorea să i se spună, se simțea exclusă atunci când cei doi prieteni își aminteau de întâmplări din timpul anilor de tinerețe. De aceea nu-l simpatiza pe prietenul din vremea burlăciei soțului ei. Peste ani le va povesti nepoatelor pe un ton acuzator că Brâncuși vorbea românește împetriștat cu cuvinte franțuzești și că "nu le-aducea bomboane copiilor". Ilustratele de la sculptor au dispărut la un moment dat din casă. Este posibil ca o discuție mai aprinsă între cei doi soți să fi avut ca rezultat pierderea acestor doborâte neprețuite.

În schimb, pe micul Ștefan personalitatea artistului l-a fascinat dintotdeauna. Drumul ascendent al sculptorului pe calea împlinirii crezului său artistic i-a servit drept exemplu, întărindu-i hotărârea de a realiza la rândul-i ceva în viață.

Anii de școală

Lui Ștefan, dorința de învățatură i-a încurajat-o și părinții. Cunoștințele, la care aceștia nu avuseseră acces, Ștefan le

Imobilul din Craiova în care s-a născut inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan

Arhiva Gorjan

